

Eind-augustus '74 verschijnen steeds meer militairen in de straten van de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba. In september wordt de keizer ten val gebracht door de militairen. (Foto: ANP)

zei: „Zo tekende Haile Selassie de acten van beschuldiging tegen de mensen die hem zo lang hadden gediend onder de omstandigheden zoals die door het keizerlijk systeem waren geschapen.” De commissie van onderzoek stelde het gehele kabinet van premier Aklilu Habte Wolde verantwoordelijk voor de massa-sterfte in de door hongersnood getroffen gebieden van het land en bracht het mateloze lijden dat deze gebieden zestien jaar lang had geleden aan het licht. De commissie beschuldigde de patrimoniale bureaucratie er van, de omvang van de droogte in Wollo totaal geheim te hebben gehouden. Pas toen het bijna te laat was, d.w.z. nadat duizenden mensen en miljoenen stuks vee waren omgekomen, werden de feiten openbaar gemaakt. Het zwijgen werd gemotiveerd met politieke argumenten; men was bang geweest dat de hele bevolking om hulp zou hebben gevraagd. Het regime werd er ook van beschuldigd, niet in staat te zijn geweest voorraden voedsel aan te leggen en te distribueren door ambtenarij en door besluiteloosheid bij departementen en functionarissen. Volgens het rapport van de commissie schreven de ministers elkaar steeds maar brieven over het probleem, terwijl er niets werd gedaan en er mensen verhongerden.

Overleefde structuren

Men kan volhouden dat het feit dat de patrimoniale bureaucratie volstrekt niet in staat was het hoofd te bieden aan de nationale ramp die de hongersnood was, de belangrijkste directe aanleiding was voor de ineenstorting. Daarbij mag echter niet vergeten worden dat het verval en de ineenstorting van de bureaucratie te wijten was aan

haar overleefde, sterk op de persoon van de keizer betrokken structuur. Haar ideologische wettige/grondwettelijke basis, haar oriëntatie en haar interne kenmerken werden hoe langer hoe meer ongeschikt om snelle sociale veranderingen te bevorderen. Alle beschikbare feiten wijzen uit, dat de patrimoniale bureaucratie in de laatste tien jaar van haar bestaan al te zeer was gedegenereerd in termen van corruptie, ondoelmatigheid, begeerte naar persoonlijke rijkdom, streven naar macht en status binnen het traditionele patrimonialisme, dan dat ook maar de geringste hervorming kon worden doorgevoerd.

De enige remedie tegen deze situatie leek te bestaan uit een revolutie. De revolutie die langer dan tien jaar nodig had om aan kracht te winnen (hetgeen versnipperd, zonder veel samenhang en klandestien geschiedde, vooral onder Ethiopische studenten thuis en in het buitenland en onder andere progressieve groepen zoals leraren, jonge leger-officiëren, vakbondsleiders en andere) kwam tot een climax toen de patrimoniale bureaucratie geleidelijk aan ontmanteld werd door de coördinatie-commissie van de strijdkrachten en de politie.

Heroriëntering

Nadat de militairen in 1974 de macht hadden overgenomen is er gewerkt aan nieuwe sociaal-economische kaders die een steeds verder gaande socialistische oriëntering laten zien. De verandering heeft een stroomlijning en een heroriëntering met zich meegebracht van het bureaucratische apparaat en zijn uitgebreid ambtenarendom, zodat het beter is afgestemd op de steeds wisselende eisen van het

post-revolutionaire Ethiopië. Dat is op zichzelf geen gemakkelijke taak. Zelfs in verder gevorderde socialistische landen zoals de Sowjet Unie of China bestaan er voor bestuurders en partijkaders geen kant en klare oplossingen over het dilemma hoe het evenwicht moet worden bewaard tussen aan de ene kant de deskundigheid en andere eisen die door een wettelijk-rationeel type bureaucratie worden gesteld en ideologische verplichtingen aan de andere kant. In zo'n situatie moeten de voor- en nadelen van een gepoliticiseerde, op ontwikkeling gerichte bureaucratie voortdurend worden afgewogen, wanneer men tenminste de programma's realistisch en in overeenstemming met de wensen van het volk wil uitvoeren. Met andere woorden: het doorvoeren van bureaucratische of bestuurlijke hervormingen met alle dynamiek die daarmee samenhangt, is nauw verbonden met de vraag of de bureaucratie de belangen wil dienen van de gehele bevolking.

Tenslotte moet er nogmaals de nadruk op worden gelegd, dat georganiseerde menselijke activiteit efficiënt en eerlijk management nodig heeft. Zo is de groeiende invloed van bureaucratische organisatie deel van een niet meer weg te denken historisch proces. Daarbij moet de keus vallen op een meedogende, humane en democratische benadering van een op ontwikkeling gerichte bureaucratie, zodat kan worden voorkomen dat nogmaals een soort patrimoniale bureaucratie ontstaat zoals in deze studie werd beschreven, ook al zullen de omstandigheden en de stijl misschien anders zijn. Dit lijkt me een van de belangrijkste opgaven voor de thans levende en toekomstige Ethiopiërs.